

UMOBOLNIK

Privlačile su ga pijace i pravi putevi. Ne nekakvi bedni ćepenci, tu u susedstvu, gde se grupice izanđalih žena okupljaju u sutone tek da malo proćeretaju, a i uzgred potraže ono što im još treba za večernju supu; ne to, već moćni prometni bazari u koje se slivaju reke ljudi, poznatih i nepoznatih, onih iz okoline i onih izdaleka. I ne one prašnjave, utabane staze što polaze iz sela i vode jedva do prvog potoka; ne to, već široki, asfaltni, crni, lješskavi drumovi, tajanstveni, izazovni auto-putevi, bez početka i bez kraja.

Nakon duga lutanja pronašao je, najzad, dva takva bazara međusobno vezana širokim, pravim putem, baš putem njegovih snova; i tako lutanjima dođe kraj.

Prva pijaca beše Afo, druga Eke. To što se jedna od druge nalaze na dobra dva dana hoda dođe mu kao poručeno. Taman da može natenane da obavi sve poslove u Afou pre nego što krene u Eke. I obratno. U Afou bi čitave noći pred pazarne dane provodio krpeći i nanovo podižući svoju kolibu. Sve zbog dve debeloguze piljarice koje baš tu njegovu stračaru proglašiše svojom tezgom! Znao je on njima i da podvikne, ispočetka, da im čak batinama pripreti. No jednoga dana one odoše i odnekud, iz svoga plemena, dovedoše četvoricu grmalja koji ga svojski premlatiše i isteraše s rođena praga. Od tada ih on stalno izbegava. U pazarne dane iskrada se još pre sunca, odlazi iz kuće i kasno, tek u smiraj dana, nečujno se ušunja, tek koliko da prespava.

A u sam cik zore poveže na brzinu ono malo svojih prnja u jednu bošču i, sav srećan, stupa na dugi, predivni, kao boa moćan put, te kreće u pravcu dalekog grada Ogbu, gde se nalazi pijaca Eke.

Levom rukom pridržava kotaricu sa stvarima na glavi, dok u desnoj na gotovs drži pozamašnu tojagu. To odnedavno, jer treba se zaštititi od proklete dečurlije što se usput baca kamenjem na njega i zlobno se podsmeva golotinji, ne njegovoj, već onoj svojih majki.

Obično korača sredinom ceste, sve vreme razgovarajući s njom. No tu baš, pre neki dan, vozač nekakve kamiončine i drug mu još jedan okomiše se na njega, urlajući na sav glas. Izađoše iz vozila, išamaraše ga i isprebijaše na mrtvo ime. Zbog toga, kažu, što im je smetao na putu, što, tobože, zamalo da nalete kamionom ne na njega, već na majke svoje. Od tada se, eto, pažljivo kloni i svih tih prokletih, tandrakavih kamiona i onih mangupa u njima.

Prepešačio je čitav dan i čitavu noć i evo ga sada nadomak pijace Eke. Sa svih strana, sa svih bočnih staza i puteljaka priticao je narod, ulivao se u moćnu bujicu što se širokim, ravnim drumom nezadrživo valjala put pijace Eke. Primeti, u taj mah, nekoliko devojaka s vrčevima vode na glavi gde idu, njišu se, njemu u susret, ostavljajući pijacu za sobom. To ga iznenadi. Uto spazi još dva vrča gde se gube za brežuljak, opet suprotno od opšteg kretanja danas. Odjednom oseti žeđ, te stade da porazmisli malo. Ostavi svoju bošču u žbunju kraj puta i skrete nizbrdicom za koju maločas zamače voda. No prethodno se obrati putu, zamolvši ga da se ne uvredi te da ne pođe napred sam, bez njega. „Doneću i tebi malo vode”, reče umilna glasa, toplo i nežno. „Znam da si žedan.”

Nvibe beše čovek od ugleda i na dobrom glasu, poznat u čitavom Ogbuu. Beše čovek od imanja i svake moći. Upravo beše poručio velikodostojnicima u gradu da je spreman da već narednih izbora pristupi njihovom časnom redu.

„Odlično je to što si naumio”, rekoše odabrani. „No, kad vidimo, poveraćemo.” To je, u stvari, bila na njihov uzvišeni način iskazana poruka i upozorenje svima koji se na taj korak odluču: ne pokušavaj sve dok nisi sasvim siguran da ćeš uspeti. Jer vlast nije šala, nije nikakva igrarija poput ceremonije krštenja

deteta. I kud će od bruke onaj ko se uhvati u kolo a ne smogne snage da ga odigra dokraja. Kud će, nesretnik, ako ga noge izdaju i ukopaju se u tlo! Međutim, u ovom slučaju, upozorenje je značilo samo puku formalnost. Jer Nvibe beše mudar, dovoljno mudar da ne otpočinje nešto u čiji ishod nije sasvim siguran.

Tog pijačnog dana u Ekeu Nvibe ustade rano, kako bi obišao imanje kraj reke, a i obavio neke sitnije poslove pre no što, tamo negde oko podne, krene u grad da na pijaci popije rog-dva palmovog vina sa svojim druškanima, a možda i kupi smotuljak asure te okrpi kolibe svojih žena. Sopstvenu je, još pre koju godinu, konačno rešio; asure na krovu zamenio je cinkom. Kad-tad, učiniće to i na njihovim kolibama. Ruku na srce, Mgbojinu je već stoput dosad mogao i završiti. No odlučio je, ipak, da pričeka dok ne bude kadar da obe uradi odjednom. Sve to zbog one prgavice Udenkvo. Opašnica, kakvu je bog dade, sve bi živo popalila od besa. Eh, ta Udenkvo!... Pune tri godine mlađa od njegove prve žene Mgboje, no briga nju... Nikada ni pet para ne daje na to! Srećom, Mgboje je žena krotka i tiha, pa jedva da ikada i zahteva ono poštovanje što joj po prirodi stvari pripada. Ponekad danima trpi, jadnica, opake žaoke zmijskog jezika Udenkvo, ćutke, bez ijednog glasa. A ako ponešto i uzvrat, reči su joj malobrojne, glas nizak i smiren.

Baš tog jutra Udenkvo je beše na pasja kola nagrdila. Sve zbog nekakvog bednog psića.

„Šta ti je ovo stvorenjce moglo uraditi?“, cikala je iz sve snage, tako da ju je čitavo selo moglo čuti. „Šta, hajde, reci samo, šta! Pitam te, Mgboje: kakvo zlo ti je ovo psetance moglo jutros naneti?“

„Šta, kažeš, pa evo šta. Ubacilo mi je to tvoje kuće svoju govnjivu njušku u lonac sa supom!“

„Pa šta onda!“

„Pa ništa. Ritnula sam ga, eto ti.“

„Ritnula si ga, je li?! A bolje bi ti bilo da si čuvala svoju supu! Zar je lakše ritnuti psa nego poklopiti lonac? I zar jedno beslovesno psetance treba da bude razumnije od odrasle žene koja ostavlja okolo otklopljene supe...“

„Zaboga, dosta, Udenkvo!“

„Nije dosta, Mgboje, nije i nikada neće biti. Ako ti je nešto krivo što ja imam ovog psića, reci samo, hajde. Uostalom, sve što

je moje, pa čak i ovo štene, ako baš hoćeš da znaš, sve to tebi očigledno smeta. Ne da ti mira ni u snu. Rđava si ti žena, Mgboje, zla i rđava!”

Nvibe je, iz svoje kolibe, sve to slušao. Jasno mu je bilo, sudeći po žestini u glasu joj, da bi Udenkvo mogla ovako da tera sve do podne. Stoga se umeša, na svoj uobičajeni način, obraćajući se starijoj ženi.

„Mgboje, tišina tamo!”

„Pa zar ne čuješ kako me napada Udenkvo?”

„Ništa je ne čujem i ni za šta neću da znam. Hoću samo tišinu u svojoj kući. Uostalom, ako je Udenkvo luda, moraju li baš i svi ostali da krenu za njom; nije li jedna luda žena dovoljna u kući?”

„Ooo, to se Veliki Sudija oglasio”, jetko se podsmehnu Udenkvo. „Hvala ti, Veliki, hvala! Udenkvo je luda, je li? Udenkvo je uvek luda, ali zato vi, umnici, dopustite...”

„Zaveži, bestidnice, dabogda ti divlje strašilo oči posisalo! Kad ćeš već naučiti da svoje zlo čuvaš unutar zidova svoga doma, umesto što se tako raskokodačeš da se sve do Ogbua čuje? Zaveži već iednom, kažem ti!”

I namah nastade tišina. Čuo se samo detinji plač. Plač Udenkvoinog sina, dotad potpuno prigušen silnom drekom odraslih.

„Ne plači, junačino moja”, smirivala ga je majka. „Hteli su tvoga psića da ti ubiju. Ali lepo kaže narod: ko kamen potegne na nejaka, osuđen je na pad...”

Jutro beše poodmaklo. Nvibe se sada uputi na pijacu, pošto je uspeo da posvršava sve što je naumio. Stiže tako do rečice i, kako je uvek činio, htede i sada da spere sa sebe znoj, da se osveži posle rada. Svuče odelo, stavi ga na kamen kod samog prilaza muškom delu obale i zagnjuri se u vodu. Nigde nikoga unaokolo. Em je još rano, em je pijačni dan. No, ipak, iz neke urođene stidljivosti, Nvibe okrete leđa obali ne bi li, licem bar, izmakao očima prolaznika.

Umobolnik, iz prikrajka, već poduže pilji u čoveka u reci. Gleda ga gde se saginje, šakama zahvata vodu iz plićaka i pljuska

se po glavi i telu. Prizor njegove gole zadnjice beskrajno ga uveseljava. I odjednom mu sinu. Taj tu pred njim – pa to nije niko drugi do onaj snažni, plećati čovek što ga je, s još trojicom svojih pajtaša, onako dušmanski išibao i oterao iz kolibe na pijaci Afo. Baš on. I klimnu na to sam sebi glavom u znak odobravanja. I ne samo to. Pa ovo je i ona bitanga što svojom kamiončinom nasrnu na mene nasred puta, moga puta. Još jednom klimnu glavom. A tada shvati još i ovo: pa to je, pobogu, i onaj dušmanin što podgovara decu da me gađaju kamenjem i da mi se cere, zbog golotinje svojih majki, ne zbog moje. Na to se zasmeha, iz glasa.

Nvibe se hitro okrete i spazi gola čoveka gde se zacenuje od smeha. Čestar oko rečice pojačavao je zvuk tog smeha do gromoglasne kanonade. Tada čovek zamuknu, baš onako naglo kako se i oglasi. Izraz živahnosti spade mu s lica.

„Zatekao sam te golog”, reče zlobno.

Nvibe protrlja rukom oči, da ih od vode spere.

„Kažem, golog te uhvatih, a ona stvar ti se klati li klati, a?”

„Ti bi, izgleda, da popiješ koju šamarčinu!”, ljutito mu pripreti Nvibe. Znao je da će ludaka začas uplašiti i oterati spomene li mu samo batine. „Čekaj samo, dok ti dođem... Hej, šta to radiš?... Ostavi to, smesta... Čuješ, ti tamo, smesta, kažem ti!”

Umobolnik je sebi oko bedara omotavao Nvibeovu odeću. Kad završi, pogleda niza se i opet prasnu u smeh.

„Ubiću te”, urlao je Nvibe, šljapkajući kroz blatnjavi plićak i grabeci prema obali. „Bičem ću iz tebe isterati sve te tvoje bubice”, grmeo, je, sav dahćući od besa.

I otpoče trka. Trčali su uz reku, uskom stenovitom stazom oivičenom gustom šumom. Nekakva čudna izmaglica navukla se Nvibeu preko očiju dok je huktao, spoticao se, padao, ponovo ustajao i opet se spoticao, sve u trku, uz neprestanu viku i psovku. Onaj drugi, i pored svih prepreka i smetnji, stalno je povećavao prednost, onakav tanak i vižljast, sav kao stvoren za brzinu. Osim toga, on nije trošio dah na viku i psovku. Prosto je trčao. Dve devojke, idući prema reci, spaziše čoveka gde trči uzbrdo, svom snagom nastojeći da umakne nekom ludaku što ga, go-golcat, kao od majke rođen, u stopu progoni. Devojke baciše svoje vrčeve i pobegoše, uz vrisak, glavom bez obzira.

Nvibe ubrzo izbi nasred glavnog puta. Sve vrvi kao u košnici. Onaj s njegovim odelom sve više i više mu izmiče iz vida; Nvibeu grudi cepte od nekakve jare, od talasa pomame koji nadolaze i prete da ga satru. No on i dalje trči. Jedva svestan reke ljudi koja ga zapljuskuje sa svih strana, Nvibe, kroz suze, bez prestanka viče: „Drž'te ludaka! Uze mi odelo!” Uto čovek s njegovim odelom bukvalno nestade u masi; sve brojnijoj, sve gušćoj, te se nit između njega i ovog golog sasvim prekide.

Nvibe sada, i dalje trčeći, stade udarati ljude s leđa. Malo zatim čak i obori jednog nejakog starca koji nešto beše zastao u povorci, vukući o uzicu svoga tvrdoglavog jarca. „Drž'te ludaka”, stenjao je Nvibe promuklim glasom, „uze mi odelo, prokletnik!” Svi ga sada gledahu u čudu, a zatim se privikoše jer, zaboga, svašta se dešava i svega ima na velikim, prometnim pijacama. Svega.

„Kaže, uzeli mu odelo, a?”

„Pa ovaj kao da je odskora skrenuo. Možda bi se još mogao i izvući! Bože, ima li taj koga od rodbine?”

„More, sve ti se to danas izopačilo. Niko nikoga ne gleda, a grehota je pustiti ga ovakvog među svet, pogotovo u pazarne dane!”

Nešto dalje usput, već nadomak pijačnog trga, dvojica ljudi iz Nvibeovog kraja prepoznaše nesretnika. Ukopaše se kao gromom pogodeni. Jedan ispusti iz ruku korpu punu žita, drugi obramicu s mešinom palmına vina. Kao bez duše, stuštiše se iz onih stopa ne bi li ga zadržali i sprečili da kroči na opasno tlo na kom vladaju magične sile i zakoni pijace. No – uzalud. Sustigoše ga tek uvrh pijačnog atara, krcatog narodom. Udenkvo, sva u suzama, strgnu sa sebe gornju haljinu, te mu je nekako omotaše oko pasa i povedoše ga za ruke natrag, kući. Samo jednom, usput, Nvibe promrsi nešto o ludaku koji mu ote odeću na reci.

„Dobro, dobro, u redu je”, reče jedan od one dvojice, glasom oca koji teši uplakano i razdraženo dete. Njih dvojica grabe žurno napred, a on u stopu za njima, slepo, nesvesno. Snažne grudi nadimahu mu se i spuštahu u bolnom, bezglasnom jecanju. Još nekoliko njegovih meštana, nekoliko srodnika iz tazbine, dvojica-trojica iz mesta njegove majke i tjoš gdekoji – pridružiše se usput tužnom skupu. Neko je šaptao onome do sebe da je Nvibea zadesilo najteže ludilo, ono duboko što i jezik vezuje.

„Proklet bio onaj ko mu to učini!”, proklinjao je on.

Prvi vidar kome se srodnici obratiše za savet i pomoć ne htjede da se prihvati lečenja. Iz nekog svog, kaže, profesionalnog poštenja.

„Mogu ja sada i pristati, mogu vam odmah novac uzeti. No nije to moj stil. Moje ime i moje sposobnosti poznati su nadaleko. Po čitavom Oluu i Igbou. Znete vi to i sami. Ali nikada ja ne rekoh da ću povratiti u život čoveka koji okusi začarane vode iz studenca smrti. Nikada. A vaš slučaj je iste težine. Nema povratka bezumniku koji se, po svojoj volji, prepusti svemoćnim demonima velikih bazara! Trebalo je, zato, bolje da ga čuvate!”

„Nemojte nas toliko kудiti!”, na to će Nvibeovi srodnici. „Toga jutra, pošavši od kuće, Nvibe beše bistra i zdrava uma, baš kao i vi, ili mi sada. Nemojte nas toliko kудiti!”

„Znam, znam. Dešava se to ponekad upravo tako kako kažete. Ali leka nema. I to znam.”

„Zar baš nikakvog? Zar mu ni jezik ne možete odvezati?”

„Ni to, niti bilo šta drugo. Spasa njemu nema. To vam je kao kad se neko otrgne iz gvozdеног jarma ovozemaljskog tiranina pa, bežeći tako, naleti na prebivalište moćnog duha te mu kaže: 'Uzmi me, o Svemoćni, tvoj sam sluga!' Od tada nadalje, ljudi tom nesretniku ne mogu ništa. Slobodan je, misli on, no nema te sile koja mu zaista može smaći okove; jer slobodan je on od čoveka, ali zato zauvek prikovan za Boga.”

Drugi vrač kome pođoše Nvibeovi srodnici ne beše slavan kao onaj prvi, ali ni tako isključiv. Slučaj je, reče, težak, veoma težak. Ali zar skrstiti ruke nad detetom koje je u beznadežnom stanju! Ne, to nikako. Boriti se mora do kraja, sve se mora pokušati. Nvibeovim ljudima silno laknu na ove reči ohrabrenja. A vešti vrač u sebi pomisli: dokle bi doterali siroti lekari kad bi vraćali sve pacijente u čije ozdravljenje nisu sigurni? Mnogi bi jedva jednom u nedelju dana bili siti. Više ne.

Kako-tako, tek on Nvibe isceli od ludila. I preko noći postade najslavniji vrač svoga vremena, prvi specijalista za maloumne. Proću se nadaleko, nazvaše ga čak stanovnikom Zemlje duhova. Pa ipak, i ovoga puta se jasno pokazalo da ludilo, doduše, može ponekad i da se povuče, no tragovi, kakvi-takvi tragovi,

ostaju uvek. Neznatni, bleđi, neuhvatljivi tragovi, ali dovoljno prisutni da ne promaknu zdravom oku. Jer, najzad, neko ko je naočigled bezbroj svedoka sa svih strana sveta – od onih iz Olua sve do ovih iz Igboa – kao opčinjen trčao usred bela dana, trčao go-golcat, kao od majke rođen, kroz nepregledne mase ljudi, zaneseno trčao u susret moćnim duhovima pijačnim koji ga sebi pozvaše – kako takav čovek ikada više može da bude isti kakav je bio pre toga! Takav čovek, avaj, žigosan je zauvek.

Nvibe začuta, povuče se duboko u sebe; prekide se nešto u njemu, prepuče, te ga odvoji potpuno od ljudi, od borbe, od života. Dve godine kasnije – opet pred neke lokalne izbore – pokuša on da obnovi svoj zahtev za pristupanje redu gradskih velikodostojnika. Da su ga tada primili, možda bi se čovek bar delimično oporavio i izašao iz krize. Ali ovi prevejani lukavci, u trenutku razmatranja Nvibeove kandidature, uglašeni i učtivi kao i uvek, samo elegantno skrenuše razgovor u drugom pravcu.